

บันทึกองค์ความรู้

๑. ชื่อความรู้ เทคนิคการสร้างสัมมาชีพชุมชน บ้านโพธิ์สามัคคี ตำบลพินายเหนือ

อำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ

๒. เจ้าขององค์ความรู้ นายสุพัฒน์ ยงกุล ตำแหน่ง นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ

สังกัด สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ

๓. ความเป็นมาและความสำคัญ

รัฐบาลได้กำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งมีนโยบายการลดความเหลื่อมล้ำของสังคมและการสร้างโอกาสเข้าถึงบริการของรัฐเป็นหนึ่งในนโยบายสำคัญ ที่มุ่งหวังแก้ไขปัญหากเกี่ยวกับปากท้องของประชาชนในระดับล่างที่เป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ โดยมีแผนงานที่สำคัญ คือ แผนงานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งได้มอบให้กระทรวงมหาดไทยที่มีกรมการพัฒนาชุมชนเป็นหน่วยงานหลักบูรณาการไปสู่การปฏิบัติ

จากสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของประชาชนภาคการเกษตรในชุมชนปัจจุบัน มีภาวะความเสี่ยงของอาชีพภาคเกษตรกรรมที่เกิดจากการประกอบอาชีพแบบดั้งเดิม เช่น ปลูกพืชเชิงเดี่ยว ไรศพืช ราคาผลผลิตตกต่ำ การไม่มีอาชีพหรือรายได้เสริม หลังฤดูการผลิต และยังมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มอาชีพค่อนข้างน้อย ส่วนกลุ่มอาชีพที่มีอยู่ยังไม่ได้รับการส่งเสริม และพัฒนาอย่างเพียงพอ ประกอบกับมีสถานราชการที่มีสถานที่หรือศูนย์ฝึกอบรมซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนเป็นศูนย์ฝึกอาชีพ/แหล่งเรียนรู้การประกอบอาชีพได้ แต่ไม่ได้ใช้ประโยชน์เท่าที่ควร มีปราชญ์ชุมชนด้านอาชีพที่เชี่ยวชาญและประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพด้านต่าง ๆ อยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชน แต่มีส่วนน้อยที่สามารถถ่ายทอดให้คนอื่นนำไปทำตามให้สำเร็จได้ ด้วยปัจจัยดังกล่าว จึงมีเป้าหมายในการมุ่งเน้นที่การยกระดับเศรษฐกิจฐานราก ต้องทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยการสร้างอาชีพจึงเป็นที่มาของ “สัมมาชีพชุมชน” ซึ่งกำหนดแผนการสร้างสัมมาชีพชุมชนบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีเป้าหมาย คือ ประชาชนได้รับการพัฒนาอาชีพและมีรายได้ โดยให้ชาวบ้านสอนชาวบ้านในสิ่งที่เขาอยากทำ ฝึกปฏิบัติจริงให้สามารถนำไปเป็นอาชีพได้ ซึ่งจะคัดเลือกและจัดเวทีฝึกทักษะการสอนการนำเสนอให้กับคนเก่ง ยกให้เป็น “วิทยากรสัมมาชีพชุมชน” หมู่บ้านละ ๑ คน หลังจากนั้นกลับไปสร้างทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้านเพิ่มเติมอีกหมู่บ้านละ ๔ คน แล้วเปิดรับลูกศิษย์ที่สนใจอยากฝึกอาชีพในแต่ละประเภทอาชีพหมู่บ้านละ ๒๐ คน ขณะที่ส่วนหนึ่งมีความก้าวหน้าก็จะมีแหล่งทุนสนับสนุนต่อยอดอาชีพสร้างผลผลิต สร้างผลิตภัณฑ์ขึ้นมาเข้าสู่ระบบ OTOP เพื่อขยายตลาดในวงกว้างต่อไป

เมื่อกลับมามองถึงบทบาทหน้าที่ของพัฒนากรในพื้นที่ จะสามารถเข้าไปส่งเสริมสนับสนุนให้กระบวนการ “ชาวบ้านสอนชาวบ้านในสิ่งที่เขาอยากทำ ฝึกปฏิบัติจริงให้สามารถนำไปเป็นอาชีพได้” นั้น พัฒนาการในฐานะเจ้าหน้าที่คอยให้การสนับสนุนจะมีวิธีการอย่างไร ที่จะทำให้วิทยากรสัมมาชีพชุมชนเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชน และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการสร้างสัมมาชีพชุมชนบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๔. กระบวนการ/วิธีการ/เทคนิค/ข้อพึงระวัง

๔.๑ กระบวนการ

พัฒนาการต้องส่งเสริมสมาชิกชุมชน โดยมีความเชื่อขั้นพื้นฐาน ๓ ประการ ของนักพัฒนา (จิตจำนงค์ กิติ์กิตติ : ๒๕๓๒) คือ เชื่อว่า

(๑) คนมีศักดิ์ศรี ความเชื่อที่ว่าชาวชุมชนมีศักดิ์ศรีเหมือนกับตัวเจ้าหน้าที่เองจะทำให้ไม่ดูถูก หมิ่นชาวชุมชน เพราะถ้าขาดความเคารพในความเป็นคนเหมือนกัน ขาดความคิดว่าชาวชุมชนถึงแม้จะจนและมีความรู้ น้อย แต่มีศักดิ์ศรี เจ้าหน้าที่จะติดต่อกับชาวชุมชนด้วยวิธีการ กิริยาท่าทางที่ดูถูกดูหมิ่นและจะยึดเยียดความคิดของตนให้กับชาวชุมชน โอกาสการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของประชาชนก็เกือบจะหมดลงไป

(๒) คนมีความสามารถ ความเชื่อที่ว่าชาวชุมชนมีความสามารถ เป็นความเชื่อที่เจ้าหน้าที่สามารถพัฒนาได้ด้วยตนเอง เพราะในความเป็นจริงแล้วชาวชุมชนมีความสามารถมากภายใต้สิ่งแวดล้อมของเขา เราที่มีความสามารถในรูปแบบของเรา เป็นความสามารถคนละอย่าง

(๓) ความสามารถของคนพัฒนาได้ เจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนาจะต้องมีความเชื่อว่า ความสามารถของคนนั้นพัฒนาให้ดีขึ้นได้หรือสามารถจะพัฒนาในสิ่งที่ยังไม่มี ให้มีความสามารถได้ เพราะถ้าหากขาดความเชื่อนี้แล้ว เจ้าหน้าที่ของเราอาจจะดูหมิ่นชาวชุมชนว่าชาวบ้านก็มีความสามารถเพียงแต่เลี้ยงควายกับปลูกข้าวเท่านั้นเอง และถ้าคิดว่ากิจกรรมอย่างอื่น ๆ นั้น ชาวชุมชนไม่สามารถจะทำให้เจ้าหน้าที่ที่จะเริ่มยึดเยียดหรือดำเนินกิจกรรมด้วยตนเอง โดยขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนไป

ประกอบกับใช้ “หลักแห่งความรู้และความจริงของกระบวนการทำงานพัฒนาในชุมชน” ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนมี ๗ ประการ คือ (๑)คนเป็นทรัพยากรที่ประเสริฐ มีค่า และสำคัญที่สุด (๒)คนเป็นสัตว์โลกที่พัฒนาได้ดีที่สุด (๓)การรวมกลุ่ม (๔)ความยุติธรรม (๕)การศึกษา (๖)หลักประชาธิปไตย (๗)ความสมดุลของการพัฒนา เพื่อเป็นปรัชญาเสริมความเข้มข้นของกระบวนการสร้างสมาชิกชุมชน หรือกระบวนการให้ชาวบ้านสอนชาวบ้าน

๔.๒ เทคนิค/วิธีการ

การสร้างสมาชิกชุมชนของบ้านโพธิ์สามัคคี ตำบลพิมายเหนือ อำเภอปราสาท จังหวัดศรีสะเกษ นอกจากการดำเนินการตามกระบวนการที่กรมการพัฒนาชุมชนให้แนวทางการดำเนินงานมา ข้าพเจ้าในฐานะเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนผู้รับผิดชอบการสนับสนุนการสร้างสมาชิกชุมชนของหมู่บ้านเป้าหมายดังกล่าว โดยพิจารณาจากบริบท และศักยภาพของชุมชน แล้วใช้การเสริมแรงแก่ที่มหาวิทยาลัยพัฒนาชุมชน ให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถดึงศักยภาพและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ลูกศิษย์ ๒๐ คนวัยเรียน อย่างเต็มที่ซึ่งมีเทคนิคดังนี้

(๑) สร้างความมั่นใจแก่ที่มหาวิทยาลัย โดยพูดให้เกียรติยกย่องให้เป็นผู้รู้ มีความสามารถเป็นบุคคลสำคัญในการขับเคลื่อนการสร้างสมาชิกชุมชน เป็นแกนหลักในการสร้างอาชีพ และทำให้หมู่บ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากอาชีพที่ต้องการ ในเวทีประชาคม(วันแรกของโครงการส่งเสริมการสร้างสมาชิกชุมชนระดับหมู่บ้าน)

(๒) การพูดให้ความเชื่อมั่นกระบวนการให้ชาวบ้านสอนชาวบ้าน คำตอบอยู่ที่หมู่บ้านไม่ใช่เจ้าหน้าที่

(๓) ใช้การกำกับติดตาม ยกย่องการขับเคลื่อนกิจกรรมที่น่าสนใจ และประชาสัมพันธ์กิจกรรมเพื่อสร้างกระแสการขับเคลื่อน ทำให้เกิดกระบวนการแข่งขันระหว่างหมู่บ้าน ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และในการประชุมระดับอำเภอ

(๔) ประสานงานกับวิทยากรสัมมาชีพชุมชนอย่างใกล้ชิด ร่วมสังเกตการณ์ และให้คำปรึกษา โดยไม่ครอบงำความคิดของชุมชน

๕. ผลการสนับสนุนการสร้างสัมมาชีพชุมชนบ้านโพธิ์สามัคคี

(๑) ทำให้บ้านโพธิ์สามัคคีมีทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถเป็นทีมขับเคลื่อนการสร้างสัมมาชีพชุมชน จำนวน ๑ ทีม

(๒) มีกลุ่มอาชีพจำนวน ๒ กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มทำไม้กวาด และกลุ่มทอผ้า

(๓) กลุ่มอาชีพขึ้นทะเบียน OTOP ทั้งสองกลุ่ม

๖. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

(๑) วิทยากรสัมมาชีพชุมชนเป็นผู้ที่ได้รับเลือกและยอมรับจากเวทีประชาคมของหมู่บ้าน

(๒) ผู้นำชุมชนให้การเอาใจใส่ และให้ความสำคัญการขับเคลื่อนกิจกรรม

(๓) อาชีพที่ชุมชนเลือก เป็นอาชีพที่เกิดจากความต้องการของชุมชนเองบนพื้นฐานของความรู้ และสอดคล้องกับทุนที่มีในชุมชน

(๔) เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ติดตามสนับสนุนอย่างใกล้ชิดแต่ไม่ใช่ดำเนินการให้
